

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра психіатрії, наркології та медичної психології

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної
програми «Медична психологія»

_____ Рустам Ісаков

“ ____ ” _____ 2026 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради медичного
факультету № 1

_____ Іван Старченко

Протокол від 27.08.2026 № 1

СИЛАБУС

Соціальна психологія

(назва навчальної дисципліни)

Обов'язкова навчальна дисципліна

(навчальна дисципліна обов'язкова/ вибіркова)

рівень вищої освіти

галузь знань

Спеціальність

кваліфікація освітня

кваліфікація професійна

освітньо-професійна програма

форма навчання

курс та семестр вивчення навчальної
дисципліни

другий (магістерський) рівень вищої
освіти

I «Охорона здоров'я та соціальне
забезпечення

I4 «Медична психологія»

магістр медичної психології

лікар-психолог

«Медична психологія»

Денна

III курс, 5-6 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри психіатрії,
наркології та медичної психології

Зав. кафедри _____ Андрій Скрипніков

Протокол від 26.08.2026 № 1

ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові науково- педагогічного працівника, науковий ступінь, учене звання	д.мед.н., проф. Ісаков Рустам Ісроїлович д.мед.н., проф. Герасименко Лариса Олександрівна к.мед.н., доцент Рудь Вадим Олексійович к.мед.н., доцент Кидонь Павло Володимирович к.мед.н., доцент Борисенко Володимир Васильович к.мед.н., асистент Казаков Олексій Анатолійович
Профайл науково- педагогічного працівника	https://psychiatry.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	+380504050196 +380507562244
Е-mail:	psychiatry@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://psychiatry.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів/годин – 6/180, із них:

Лекції (год.) – 24

Практичні заняття (год.) – 72

Самостійна робота (год.) – 84

Вид контролю – Екзамен

Політика навчальної дисципліни

Організація освітнього процесу за освітньою компонентою «Соціальна психологія» реалізується на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті» та інших діючих нормативних документів (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-documenti>).

Реалізація освітнього процесу в особливих умовах (військовий стан, карантин під час пандемії т.ін.) відбувається за допомогою технологій дистанційного навчання, зокрема лекції та практичні заняття проводяться з використанням платформи Zoom, Google Meet, Google Classroom та ін.

Полтавський державний медичний університет є самостійним, незалежним і відповідальним вищим навчальним закладом у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору та розстановки кадрів у межах, установлених Законом України «Про вищу освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1382613528661298#Text>).

Вивчення дисципліни потребує: підготовки до практичних занять; виконання самостійної роботи відповідно до робочої програми навчальної дисципліни; опрацювання рекомендованої базової, допоміжної літератури, інформаційних ресурсів; успішного складання екзамену.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з силабусом навчальної дисципліни та тематичними планами практичних занять; вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань, запропонованих для самостійного опрацювання.

Результатом підготовки до заняття має бути здобуття психологічних знань: формування поняття про наукове трактування соціальної психології, соціальних процесів, взаємодії індивіда та групи; навчання користуванню базовими категоріями соціальної психології; вивчення відмінностей між науковим та побутовим розумінням об'єкта та предмета соціальної психології; ознайомлення з основними проблемами соціальної психології. Відповіді здобувача мають містити ознаки самостійності виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

Контрольні заходи оцінювання навчальної діяльності здобувачів включають поточний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок студентів відповідно до Положення про організацію і методику оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті (https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/NMQ6RVrpAGYuKpw1JoSJaApnMMMwbKdxQN9FC2hu.pdf).

Контрольні заходи базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; використання стандартизованої та уніфікованої системи діагностики, спрямованої на застосування знань; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю. Науково-педагогічний працівник обов'язково оцінює успішність кожного здобувача на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою з використанням критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни, розроблених з урахуванням стандартизованих узагальнених критеріїв оцінювання знань студентів. Екзамен складають після вивчення програми модуля з дисципліни.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані поважати честь і гідність інших осіб; відповідально ставитись до своїх обов'язків, вчасно та добросовісно виконувати завдання, передбачені навчальними програмами та планами, освітньо-науковими програмами.

Здобувачі вищої освіти повинні бути присутніми на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами (пропущені заняття повинні бути відпрацьовані відповідно до Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету (https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/Tw1ZR7sjAmDI8i0uE6kRX5q2F80J6AiwtZ2dvVlQ.pdf)).

Здобувачі вищої освіти повинні ефективно використовувати час навчальних занять для досягнення освітніх цілей; під час контрольних заходів не використовувати джерела інформації (усні (підказки), письмові (роботи інших осіб), друковані (книги, методичні посібники), електронні (телефони, планшети), заборонені викладачем, відповідно до Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету (https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/V7NzyqhQzHq53eACy2HYlG1IeuxV42DvO1Eq9tPA.pdf)).

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчально-академічної етики та графіка навчального процесу; бути зваженим, уважним. Заохочення чи стягнення можуть застосовуватися до здобувачів вищої освіти, які сумлінно виконують перераховані вимоги чи систематично порушують їх, відповідно до Положення про матеріальне заохочування за успіхи в навчанні здобувачів освіти Полтавського державного медичного університету (https://www.pdmu.edu.ua/storage/app/public/department-npr/docs_links/RmhZx0Lx1V0c6zZkg1mCkcW6omo3enMM4uB6C5bT.pdf).

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Соціальна психологія вивчає закономірності, принципи та механізми взаємодії людини з соціальним середовищем.

Ефективна професійна реалізація сучасного медичного психолога неможлива без цілісної системи навичок аналізу соціально-психологічних явищ у повсякденному житті, професійній діяльності та суспільних процесах. Програма навчальної дисципліни “Соціальна психологія” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки.

Завдання дисципліни:

1. Ознайомлення з основними теоріями соціальної психології, включаючи соціальну перцепцію, комунікацію, групову динаміку та соціальний вплив.
2. Розвиток розуміння психологічних механізмів формування установок, стереотипів, упереджень та їх впливу на поведінку.
3. Вивчення методів соціально-психологічних досліджень, включаючи експерименти, спостереження та опитування.
4. Формування навичок аналізу міжособистісних і групових взаємодій, а також вирішення конфліктів у соціальному контексті.
5. Розвиток умінь застосовувати соціально-психологічні знання в освіті, управлінні, маркетингу, консультуванні та інших сферах.

Вивчення соціальної психології є необхідним для формування базової психологічної освіченості та культури майбутніх медичних психологів. Програмою передбачені лекційні і практичні заняття, на яких будуть інтенсивно застосовуватися інтерактивні, тренінгові форми роботи. Окрім аудиторних занять, програма включає значний обсяг самостійної роботи студентів з метою опрацювання теоретичних джерел і виконання самостійних практичних завдань.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Пререквізити:

- анатомія людини (Базові медичні знання про тіло, органи та системи з акцентом на ЦНС для розуміння психосоматичних зв'язків у соціальному контексті);
- філософія (знати базові наукові парадигми, які лежать в основі розвитку психології);
- загальна психологія (основні поняття психіки, свідомості, поведінки та методів їх дослідження для розуміння індивідуальної психології як основи соціальної).

- фізіологія (знати фізіологічні гормональні процеси та функціонування ЦНС у соціальному контексті);
- біологічна та біоорганічна хімія (знати біохімічні процеси, які лежать в основі поведінкових реакцій у соціальному контексті);
- соціальна медицина та громадське здоров'я - основи емпіричних методів, опитувань та статистики для аналізу соціально-психологічних експериментів.

Постреквізити:

Знання, уміння і навички, здобуті в процесі вивчення соціальної психології, можуть бути використані для подальшого вивчення дисциплін: медична психологія, психіатрія, наркологія, психотерапія і консультування, комунікативна психологія, психодіагностика, психосоматика, перинатальна психологія.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

– метою вивчення навчальної дисципліни «Соціальна психологія» є ознайомлення здобувачів з історією та сьогоденням соціальної психології, сферою її застосування, базовими засадами соціального функціонування; ознайомлення з загальними поняттями та закономірностями соціально-психічних процесів, формування навичок психосоціальних досліджень, формування на цій основі психосоціальних компетенцій, що є важливим елементом професійної підготовки та майбутньої діяльності медичного психолога.

– основними завданнями навчальної дисципліни «Соціальна психологія» є ознайомлення студентів з основними теоріями, концепціями та методами соціальної психології для розуміння процесів соціальної взаємодії, групової поведінки та соціального впливу; сформувати розуміння механізмів соціальної перцепції, формування установок, стереотипів, упереджень та їхнього впливу на індивідуальну і групову поведінку; розвинути навички аналізу соціально-психологічних явищ, таких як конформізм, лідерство, міжособистісні конфлікти та групова динаміка; навчити застосовувати методи соціально-психологічних досліджень (експеримент, спостереження, опитування, кореляційний аналіз) для вивчення соціальної поведінки; сприяти розвитку компетенцій у прогнозуванні та управлінні соціальними процесами в різних контекстах (освіта, охорона здоров'я, організаційна діяльність); формувати вміння використовувати соціально-психологічні знання для вирішення практичних завдань, таких як профілактика конфліктів, покращення комунікації та створення сприятливого соціального клімату; розвинути критичне мислення щодо впливу соціальних норм, культури та медіа на поведінку людини та суспільства; підготувати студентів до інтеграції соціально-психологічних знань у міждисциплінарних сферах, зокрема медичній психології, для аналізу впливу соціальних факторів на здоров'я та поведінку.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Дисципліна забезпечує набуття студентами

компетентностей:

– *інтегральна:*

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю 225 «Медична психологія» в умовах неповної або обмеженої інформації з урахуванням можливостей інноваційної медицини в мультидисциплінарному контексті соціальної та етичної відповідальності.

– *загальні:*

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
5. Здатність приймати обґрунтовані рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії.
6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

– *спеціальні (фахові, предметні):*

1. Здатність ідентифікувати та пояснювати ключові концепції, теорії та методи соціальної психології (соціальна перцепція, установки, групова динаміка, соціальний вплив).
2. Уміння аналізувати соціально-психологічні процеси (конформізм, стереотипи, упередження, міжгрупові конфлікти) та їх вплив на індивідуальну і групову поведінку.
3. Здатність застосовувати методи соціально-психологічних досліджень (експеримент, спостереження, анкетування, фокус-групи) для вивчення соціальних явищ.
4. Навички прогнозування, моделювання та управління міжособистісними та груповими взаємодіями в професійних і соціальних контекстах.
5. Здатність розробляти стратегії профілактики та вирішення міжособистісних і групових конфліктів з урахуванням соціально-психологічних факторів.
6. Уміння використовувати принципи соціальної психології для ефективної комунікації, враховуючи невербальні сигнали, культурні особливості та соціальні норми.
7. Здатність застосовувати соціально-психологічні знання в медичній психології, освіті, організаційній поведінці та інших сферах для аналізу впливу соціальних факторів на здоров'я та поведінку.
8. Навички оцінки впливу соціальних норм, медіа, культури та групового тиску на поведінку людини та прийняття рішень.

Програмні результати навчання:

ПРН01. Інтегрувати знання з психології, психіатрії та соматичної медицини для комплексної оцінки стану пацієнта.

ПРН06. Оцінювати ефективність психологічних втручань і коригувати терапевтичний процес в залежності від результатів.

ПРН07. Оцінювати ризики адиктивної, агресивної та аутоагресивної поведінки і визначати тактику психологічного супроводу.

ПРН10. Ефективно працювати у мультидисциплінарній команді.

ПРН11. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері медичної психології.

ПРН12. Вільно спілкуватися державною та англійською мовами для обговорення професійної діяльності, результатів досліджень та проєктів у сфері медичної психології.

ПРН13. Критично оцінювати джерела наукової інформації та впроваджувати принципи доказової практики.

Результати навчання для дисципліни:

по завершенню вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

1. Ключові поняття, теорії та закономірності, що складають категоріальний апарат соціальної психології.
2. Базові категорії соціальної психології.
3. Психологічні механізми та закономірності соціального функціонування у психологічному контексті.
4. Принципи проведення психосоціальних досліджень.
5. Принципи соціального спілкування з людьми з урахуванням їх психологічних особливостей.

вміти:

1. Аргументувати власні погляди на актуальні проблеми соціальної психології.
2. Аналізувати психологічні конфлікти у соціальних взаємодіях.
3. Використовувати психологічні знання при реалізації соціальних функцій.
4. Оцінювати індивідуальні групові психологічні процеси.
5. Володіти методами психосоціальної саморегуляції.
6. Сприяти створенню здорового мікросоціального клімату у медичному середовищі;
7. Визначати психосоціальну динаміку та рівень соціально - психологічної адаптації за допомогою наукових методів.

Тематичний план лекцій за модулем із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Вступ до соціальної психології Питання: - об'єкт і предмет соціальної психології; - методи соціальної психології; - історія соціальної психології.	2
2.	Соціальні експерименти Питання: - методологія соціальних експериментів; - критерії достовірності; - етичні аспекти.	2
3.	Групування і соціалізація Питання: - види груп; - структура груп; - функція групування.	2
4.	Лідерство і прийняття рішень у групах Питання: - роль та передумови лідерства; - передумови групової авторитетності; - теорії лідерства.	2
5.	Конформізм Питання: - наукові погляди на соціальний конформізм; - конформність і соціальні авторитети; - механізми групового тиску.	2
6.	Соціальна перцепція Питання: - соціальне сприйняття; - соціальні стереотипи та установки; - атрибуція; - теорія когнітивного дисонансу.	2
7.	Соціальна атракція Питання: - етапи соціального контакту; - емпатія; - фактори прихильності.	2
8.	Соціальна стигма Питання: - основні дефініції; - історія стигматизації; - стигма і дискримінація.	2
9.	Агресія Питання: - основні дефініції;	2

	- теорії агресії; - антисоціальна і просоціальна поведінка.	
10.	Соціальні детермінанти здоров'я Питання: - медичний контекст соціальних процесів; - здоров'я як соціальний конструкт; - хвороба як соціальний конструкт.	2
11.	Медіа та соціальний вплив Питання: - теорії маніпулювання свідомістю; - інформація і симулякри; - «суспільство постправди».	2
12.	Культурна і соціум Питання: - культурні норми; - культурні стереотипи; - міжкультурна взаємодія.	2
Усього		24

Тематичний план практичних занять за модулем із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ з.п.	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання соціальної психології Питання: - історія соціальної психології; - методи соціальної психології; - теоретичні засади соціальної психології. Завдання: Презентація про одного соціального психолога.	2
2	Методи дослідження у соціальній психології Питання: - спостереження; - опитування; - експеримент. Завдання: Підготувати анкету для опитування однокласників. Вправа: Групове планування міні-дослідження.	2
3	Соціальні експерименти Питання: - методологія соціальних експериментів; - критерії достовірності; - етичні аспекти. Завдання: Написати етичний кодекс для власного соціального експерименту і проаналізувати етичні дилеми соціальних експериментів.	2
4	Соціалізація у онтогенезі та філогенезі Питання: - етапи соціалізації; - соціальні ролі та статус; - труднощі соціальної адаптації. Завдання: скласти схему-хронологію соціальної еволюції людини та етапів індивідуальної соціалізації.	2

5	Соціальна перцепція Питання: - соціальні стереотипи та установки; - когнітивний дисонанс; - ефект ореолу. Вправа: Рольова гра "Знайомство".	2
6	Культура і соціальна перцепція Питання: - індивідуалізм; - колективізм; - вплив релігії. Завдання: Порівняти соціальне сприйняття одного і того ж факту в різних культурах.	2
7	Соціальні інтеракції Питання: - дефініції; - види інтеракцій; - управління спільним. Завдання: Рольова гра «соціальна інтеракція».	2
8	Соціальні установки Питання: - формування і трансформації соціальних установок; - персуазивна комунікація; - теорія фреймів. Завдання: Скласти список власних установок, описати власні упередження.	2
9	Соціальні установки і поведінка Питання: - модель Ла П'єра; - соціальні установки і стигма; - ефект Голема. Завдання: Аналіз відеореєстрацій. Атрибувати поведінку персонажів з фільмів.	2
10	Соціальна категоризація Питання: - соціальна ідентичність; - групові ефекти; - механізми категоризації. Вправа: Поділ на групи та описання "власної" vs "чужої" групи.	2
11	Соціальна атрибуція Питання: - перше враження. - фундаментальні помилки атрибуції. - аналіз атрибуції. Завдання: виконати тести на імпліцитні упередження (IAT)	2
12	Групування і соціалізація Питання: - види груп; - структура груп; - функція групування. Завдання: описати ситуацію дисонансу між індивідуальними і груповими установками.	2
13	Формування груп Питання: - стадії формування групи;	2

	- закономірності формування груп; - модель Такмена. Завдання: Аналіз реальних прикладів поведінки в групі.	
14	Великі групи Питання: - психологія мас; - особистість і великі соціальні групи; - натовп, маса, колектив, команда; Завдання: Створити рекламний слоган на основі аналізу рекламних роликів.	2
15	Малі групи Питання: - класифікація малих груп; - характеристики малих груп; - особливості психологічних процесів у малих групах. Завдання: Формалізувати етичні принципи для малої соціальної групи певної спрямованості.	2
16	Групова динаміка Питання: - групова згуртованість; - ефект натовпу; - мозковий штурм. Завдання: Вирішити задачу в групі методом мозкового штурму.	2
17	Меншість і більшість у групі Питання: - соціальний тиск. - опозиційна поведінка; - теорія Сержа Московічі. Завдання: Аргументувати непопулярну думку у рольовій грі "Меншість vs більшість".	2
18	Лідерство Питання: - лідерство і керівництво у малих і великих групах; - трансформаційне лідерство; - роль лідера. Вправа: Обрати лідера у малій соціальній групі. Завдання: Проаналізувати історичного лідера.	2
19	Кооперація та конкуренція в групі Питання: - баланс взаємодії; - теорія ігор; - дилема ув'язненого. Завдання: Описати динаміку успішного формування команди у малій групі. Завдання: Аналіз результатів гри "Дилема ув'язненого".	2
20	Групова поляризація Питання: - ризикований зсув; - розуміння екстрем; - експерименти Джеймса Стоунера. Завдання: Групово дискусія на тему ризикованих рішень, що поляризують групу. Обговорення прикладів із історії, літератури, кіно.	2
21	Соціальний конформізм і соціальна пасіонарність Питання: - феномен групового тиску; теорія соціального конформізму і пасіонарності;	2

	- експерименти Соломона Аша та Стенлі Мілгрема. Завдання: моделювати конформні та пасіонарні варіанти реагування на соціальний тиск.	
22	Групові конфлікти Питання: - типи конфліктів; - медіація; - профілактика та подолання конфліктів медичного середовища. Вправа: Рольова гра конфлікту. Завдання: Розв'язати гіпотетичний конфлікт.	2
23	Соціальні комунікації Питання: - професійні комунікації лікаря; - активне слухання; - невербальна комунікація. Завдання: проаналізувати конфлікт у медичному середовищі на прикладі рольової гри.	2
24	Соціальні процеси у віртуальному середовищі Питання: - соцмережі. - вірусні тренди; - кібербулінг і тролінг. Завдання: Дослідити організовану та успішну інформаційну кампанію.	2
25	Медіа та соціальний вплив Питання: - маніпулювання свідомістю і його особливості в умовах війни: зараження, навіювання, наслідування, чутки, паніка; - інформація і симулякри; - «суспільство постправди». Завдання: Обговорити вплив соцмереж на соціальну поведінку.	2
26	Соціальні норми Питання: - теорії соціального контролю; - соціальні девіації; - динаміка соціальних норм. Завдання: Описати норми свого соціального середовища.	2
27	Соціальна стигма Питання: - основні дефініції; - історія стигматизації; - стигма і дискримінація. Завдання: Аналіз стигми психічних розладів в українському суспільстві. Вправа: рольова гра «стратегія проти булінгу».	2
28	Агресія Питання: - теорії агресії; - роль фрустрації; - профілактика агресивності. Завдання: виділити фактори провокації і профілактики агресивної поведінки у модельованій ситуації.	2
29	Просоціальна поведінка Питання: - альтруїзм; - соціалізація;	2

	- ефект свідка. Завдання: рольова гра із прикладами альтруїстичної та асоціальної поведінки.	
30	Війна і соціум Питання: - соціальна психологія воєнного часу; - групування в умовах війни; - післявоєнні психосоціальні процеси. Завдання: рольова гра спілкування із психологічно травмованим учасником бойових дій.	2
31	Соціальна атракція Питання: - фактори привабливості; - фактори дружби; - близькість. Вправа: "Швидкі побачення". Завдання: Описати фактори дружби.	2
32	Любов як соціальне явище Питання: - визначення; - інтимність; - трикутник Роберта Стернберга. Завдання: Аналіз психологічно складних історій любові.	2
33	Розрив відносин Питання: - фази розриву; - стратегії подолання; - копінг. Завдання: Рекомендації для клієнта щодо копінг-стратегій у модельованій ситуації.	2
34	Соціальні детермінанти здоров'я Питання: - медичний контекст соціальних процесів; - здоров'я як соціальний конструкт; - хвороба як соціальний конструкт. Завдання: проаналізувати суспільні тенденції, що призводять до погіршення психічного здоров'я у соціумі.	2
35	Культурна і соціум Питання: - культурні норми; - культурні стереотипи; - міжкультурна взаємодія. Завдання: рольова гра «культурна самотність у чужому суспільстві»	2
36	Рішення практичних і тестових задач	2
	Екзамен	
Усього		72

Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	84

3	Підготовка до підсумкового модульного контролю	12
Разом		96

Індивідуальні завдання

Виконання індивідуального завдання передбачає підготовку повідомлення або написання реферату на основі опрацювання першоджерел на одну із запропонованих тем:

1. Роль соціальної психології у розумінні сучасних суспільних проблем.
2. Історичний розвиток соціальної психології.
3. Етичні дилеми в соціально-психологічних дослідженнях.
4. Порівняння методів дослідження в соціальній психології: експеримент і спостереження.
5. Вплив цифрових технологій на методи соціально-психологічних досліджень.
7. Соціальна психологія в міждисциплінарному контексті: зв'язок із медичною психологією.
8. Ефект ореолу в медичному контексті: як перше враження впливає на діагностику.
9. Фундаментальна помилка атрибуції: приклади в професійному та повсякденному житті.
10. Роль стереотипів у формуванні упереджень проти хворих із психічними розладами.
11. Соціальна перцепція в міжкультурному спілкуванні: виклики та рішення.
12. Вплив невербальних сигналів на сприйняття лідера в групі.
13. Теорія соціальної ідентичності Г. Теджфела і її роль у формуванні групових упереджень.
14. Когнітивний дисонанс як механізм зміни установок у медичних кампаніях.
15. Вплив соціальних установок на дотримання медичних рекомендацій.
16. Теорія планової поведінки та її застосування в профілактиці хвороб.
17. Зміна установок через переконання: аналіз рекламних кампаній.
18. Роль установок у формуванні здорового способу життя.
19. Вплив соціальних норм на зміну установок щодо вакцинації.
20. Конформізм у медичних командах: позитивні та негативні наслідки.
21. Експеримент С. Аша: сучасні інтерпретації конформізму.
22. Послух авторитету в медичних закладах: уроки експерименту Мілгрема для лікарів.
23. Вплив меншості на групові рішення: теорія Московічі в дії.
24. Ризик групового мислення в організаціях: як уникнути помилок (за І. Дженісом).
25. Соціальний вплив у соціальних мережах: кіберконформізм і тренди.
25. Групова поляризація та ризиковані рішення в медичних консилиумах.
26. Роль лідерства в ефективності медичних команд: трансформаційний підхід.

27. Конфлікти в групах: стратегії вирішення в умовах лікарняного середовища.
28. Теорія ігор у груповій динаміці: кооперація vs конкуренція.
29. Вплив стадій розвитку групи (Такмен) на продуктивність команди.
30. Ризик групового мислення в прийнятті політичних рішень: історичні приклади.
31. Теорія подібності в міжособистісній атракції: приклади з життя.
32. Любов за Стернбергом: аналіз трикутника в сучасних відносинах.
33. Невербальна комунікація в терапевтичних відносинах: роль для медичних психологів.
34. Психологічні наслідки розриву відносин: стратегії подолання.
35. Вплив соціальних мереж на міжособистісні відносини.
36. Роль емпатії в міжособистісних відносинах у медичному контексті.
37. Теорія фрустрації-агресії: пояснення поведінки в кризових ситуаціях.
38. Ефект свідка: як подолати байдужість у надзвичайних ситуаціях.
39. Альтруїзм у медичній практиці: мотивація волонтерів і лікарів.
40. Вплив медіа на агресію: аналіз теорії культивациї.
41. Соціальні фактори, що сприяють кібербулінгу: стратегії протидії.
42. Просоціальна поведінка в умовах пандемії: приклади глобальної солідарності.
43. Соціальні детермінанти здоров'я: як соціальний статус впливає на хвороби.
44. Стигматизація хворих на ВІЛ/СНІД: роль соціальної психології у подоланні.
45. Вплив соціальної підтримки на реабілітацію після операцій.
46. Соціальні норми та їх вплив на відмову від куріння.
47. Роль групової терапії у лікуванні депресії: соціально-психологічний підхід.
48. Психологічні бар'єри у дотриманні медичних рекомендацій.
49. Вплив соціальних мереж на формування громадської думки.
50. Теорія культивациї та її роль у сприйнятті злочинності.
51. Роль реклами в маніпуляції соціальними установками.
52. Психологічні ефекти фейкових новин: як боротися з дезінформацією.
53. Вплив медіа на стереотипи щодо психічних розладів.
54. Соціальні мережі як інструмент групового тиску: сучасні приклади.
55. Міжкультурні відмінності в сприйнятті лідерства за Хофстеде.
56. Вплив культури на вирішення конфліктів у групах.
57. Роль соціальної психології в інтеграції мігрантів.
58. Соціально-психологічні аспекти міжкультурної комунікації в медицині.
59. Вплив глобалізації на соціальні норми та цінності.
60. Етичні аспекти соціально-психологічних досліджень у міжкультурному контексті.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до екзамену

1. Об'єкт і предмет вивчення соціальної психології як наукової дисципліни.
2. Основні етапи історичного розвитку соціальної психології.

3. Методи дослідження у соціальній психології.
4. Принцип соціальної детермінації поведінки людини.
5. Зв'язок соціальної психології з іншими дисциплінами.
6. Етичні принципи у соціально-психологічних дослідженнях.
7. Соціальна перцепція та фактори формування першого враження.
8. Ефект ореолу та його роль у соціальному сприйнятті.
9. Основні теорії атрибуції.
10. Фундаментальна помилка атрибуції.
11. Культурні фактори соціальної перцепції.
12. Роль невербальних сигналів у соціальному сприйнятті.
13. Соціальні установки та їхня структура (когнітивний, афективний, поведінковий компоненти).
14. Формування соціальних установок (роль соціалізації, досвіду).
15. Теорія когнітивного дисонансу за Фестінгером.
16. Методи зміни соціальних установок (переконання, соціальний вплив).
17. Вплив установок на поведінку людини в соціальному середовищі.
18. Роль установок у профілактиці соціальних проблем (наприклад, дискримінації).
19. Стереотипи та їх формування в суспільстві.
20. Теорія соціальної ідентичності і її роль в упередженнях.
21. Причини дискримінації та її соціально-психологічні наслідки.
22. Вплив упереджень на міжгрупові відносини.
23. Методи подолання стереотипів і упереджень.
24. Роль соціальної психології в боротьбі з дискримінацією в медичному контексті.
25. Конформізм та його види (інформаційний, нормативний).
26. Експеримент Аша з конформізмом та його висновки.
27. Феномен послуху авторитету (експеримент Мілгрема).
28. Фактори посилення або послаблення соціального впливу.
29. Теорія впливу меншості за С. Московічі.
30. Вплив соціального впливу в онлайн-середовищі.
31. Стадії розвитку групи за Такменом.
32. Феномен групової поляризації та її причини.
33. Групове мислення за Дженісом та його ризики.
34. Типи лідерства в групах (трансформаційне, транзакційне).
35. Вплив конфліктів у групах на продуктивність.
36. Роль соціальної психології в управлінні груповою динамікою в організаціях.
37. Фактори атракції в міжособистісних відносинах (подібність, близькість).
38. Теорія соціального обміну в відносинах.
39. Трикутник любові за Стернбергом.
40. Вплив невербальної комунікації на міжособистісні відносини.
41. Етапи розвитку та розриву міжособистісних відносин.
42. Роль емпатії в міжособистісних взаємодіях у медичній практиці.
43. Основні теорії агресії (фрустрація-агресія, соціальне навчання).
44. Ефект свідка за Латане і Дарлі.
45. Альтруїзм та його соціально-психологічні детермінанти.

46. Вплив медіа на агресію (теорія культивування Гербнера).
47. Роль соціальної психології для профілактики агресії в суспільстві.
48. Фактори, що сприяють просоціальній поведінці в надзвичайних ситуаціях.
49. Соціальні детермінанти здоров'я та їхній вплив на психіку.
50. Роль соціальної підтримки у подоланні хвороб.
51. Вплив стигми на хворих із психічними розладами.
52. Теорія планової поведінки в профілактиці хвороб.
53. Вплив соціальних норм на дотримання медичних рекомендацій.
54. Роль групової терапії в соціальній психології здоров'я.
55. Формування соціальних установок з боку медіа (теорія культивування).
56. Міжкультурні відмінності в соціальній поведінці (модель Хофстеде).
57. Роль соціальної психології в інтеграції мігрантів.
58. Вплив глобалізації на соціальні норми та цінності.
59. Етичні аспекти соціально-психологічних досліджень у міжкультурному контексті.
60. Застосування соціальної психології в організаційній поведінці та управлінні.

Перелік практичних навичок до екзамену

1. Планування соціально-психологічного дослідження: Складання плану експерименту чи опитування з чіткою гіпотезою.
2. Проведення опитування: Розробка та використання анкети для збору даних про соціальні установки.
3. Аналіз даних: Інтерпретація результатів соціально-психологічного дослідження з використанням базової статистики.
4. Оцінка етичності дослідження: Аналіз відповідності експерименту етичним стандартам.
5. Критичний аналіз літератури: Порівняння двох джерел (наприклад, Майерс vs Аронсон) за однією темою.
6. Визначення соціальних явищ у модульованих ситуаціях.
7. Аналіз першого враження: виявлення ефекту ореолу в оцінці незнайомих (на основі фото чи опису).
8. Діагностика упереджень: проведення тесту на імпліцитні упередження (ІАТ) та інтерпретація результатів.
9. Пояснення поведінки: Застосування теорії атрибуції для аналізу кейсу (наприклад, поведінки персонажа).
10. Розпізнавання невербальних сигналів: інтерпретація жестів і міміки в міжособистісній взаємодії.
11. Аналіз стереотипів: виявлення стереотипів у медіа чи професійному середовищі.
12. Крос-культурний аналіз перцепції: порівняння сприйняття в різних культурах (наприклад, індивідуалізм та колективізм).
13. Оцінка установок: використання шкали Лайкерта для вимірювання установок у групі.
14. Моделювання когнітивного дисонансу: створення ситуації, що викликає дисонанс, і пропозиція його вирішення.

15. Розробка переконуючого повідомлення: створення тексту для зміни установок.
16. Аналіз впливу установок: визначення як установки впливають на поведінку в медичному контексті.
17. Симуляція конформізму: проведення групової вправи за моделлю Аша.
18. Аналіз послуху авторитету: оцінка кейсу, де авторитет впливає на рішення (наприклад, у лікарні).
19. Прогнозування групового тиску: аналіз сценарію, де група впливає на індивіда.
20. Застосування теорії меншості: моделювання ситуації, де меншість змінює думку більшості.
21. Управління груповим процесом: проведення групового завдання з розподілом ролей.
22. Виявлення групового мислення: аналіз кейсу, де група прийняла ризиковане рішення.
23. Організація медіації конфлікту: розробка стратегії вирішення групового конфлікту.
24. Оцінка лідерства: визначення стилю лідерства в реальній команді (трансформаційний чи транзакційний).
25. Аналіз групової поляризації: прогнозування екстремальних рішень у групі (наприклад, медичний консиліум).
26. Побудова терапевтичного альянсу: моделювання емпатичної комунікації з "пацієнтом".
27. Аналіз невербальної комунікації: інтерпретація невербальних сигналів у рольовій грі.
28. Розвиток атракції: планування стратегії для посилення міжособистісної привабливості.
29. Вирішення міжособистісного конфлікту: проведення діалогу для розв'язання конфлікту в парі.
30. Профілактика агресії: розробка рекомендацій для зниження агресії в групі (наприклад, у школі чи лікарні).

Форма підсумкового контролю успішності навчання - Екзамен

Система поточного та підсумкового контролю

Контрольні заходи оцінювання навчальної діяльності студентів включають поточний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок студентів.

Поточний контроль проводиться науково-педагогічними (педагогічними) працівниками під час практичних занять. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та здобувачем вищої освіти у процесі навчання і формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником – для коригування технологій, методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, вирішення ситуаційних завдань, оцінки виконання маніпуляцій, письмового контролю, письмового або програмного комп'ютерного тестування на практичних

заняттях, оцінки виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні питань, дискусії, тощо.

З початком викладання дисципліни науково - педагогічний (педагогічний) працівник повинен довести до відома здобувачів вищої освіти вимоги до поточного контролю знань.

Викладач обов'язково оцінює успішність кожного здобувача освіти на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою з урахуванням стандартизованих, узагальнених критеріїв оцінювання знань здобувачів вищої освіти (таблиця 1).

Оцінка успішності є інтегрованою (оцінюються всі види роботи здобувача вищої освіти, як при підготовці до заняття, так і під час заняття) за критеріями, які доводяться до відома здобувачів вищої освіти на початку вивчення відповідної дисципліни.

Оцінка виставляється викладачем у «Журнал обліку відвідування та успішності студентів» та синхронно в «Електронний журнал ПДМУ» (далі ЕЖ) наприкінці заняття або після перевірки індивідуальних контрольних завдань (письмових робіт, розв'язування типових або ситуаційних задач і тестових завдань), але не пізніше 2 календарних днів після проведення заняття (у відповідності до «Положення про електронний журнал успішності»).

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково- педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному

		рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модуля (залікового кредиту ECTS) - 200. Мінімальна кількість балів, що студенти отримують за поточну успішність – 72. Викладач вносить бали після їх конвертації з середнього балу успішності згідно таблиці.

Підсумковий контроль

Екзамен – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу з окремої навчальної дисципліни (або її частини) на підставі поточного контролю та виконаних індивідуальних завдань на останньому занятті.

Здійснюється по завершенню вивчення програмного матеріалу модуля з дисципліни. До екзамену допускають здобувачів вищої освіти, які набрали необхідну мінімальну кількість балів впродовж поточного контролю (середній бал успішності 3,0 і вище), не мають невідпрацьованих пропусків лекційних, семінарських та практичних занять, засвоїли теми винесені для самостійної роботи в межах модуля та виконали всі вимоги з кожної навчальної дисципліни, які передбачені робочою навчальною програмою з дисципліни.

Екзамен приймають науково-педагогічні (педагогічні) працівники визначені завідувачем кафедри. З метою об'єктивного неупередженого оцінювання знань здобувачів вищої освіти рекомендовано залучати до прийому екзамену науково - педагогічних працівників, кафедри, які не проводили практичні заняття в даних академічних групах у цієї категорії здобувачів освіти.

Питання (завдання, ситуаційні задачі), які виносяться на екзамен, повинні охоплювати найбільш значущі розділи робочої навчальної програми, які в достатній мірі висвітлені в літературних джерелах, рекомендованих як основні (базові) при вивченні відповідної дисципліни.

З питань формуються екзаменаційні білети, які затверджуються на засіданні кафедри. Загальна кількість питань (завдань, ситуаційних задач) в кожному білеті не перевищує трьох.

За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку) результати оцінювання, отримані під час складання екзамену студенту за відповідь виставляється оцінка «незадовільно».

Причини не допуску до екзамену можуть бути наступні:

а) здобувач вищої освіти має невідпрацьовані пропуски занять і (або) лекцій, виробничої практики;

б) здобувач вищої освіти відвідав усі заняття (практичні, семінарські, лекційні), але не набрав мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність;

в) здобувач вищої освіти відвідав усі заняття, та набрав кількість балів за поточну навчальну діяльність і був допущений до складання екзамену, але не Екзаменаційний білет містить три конкретних базових теоретичних (практичноорієнтованих) питання та затверджуються на раді стоматологічного факультету. Не допускається виконання на іспиті будь-яких додаткових завдань до білетів (тестові завдання, написання рецепту та ін.).

За підсумком складання комп'ютерного контролю та теоретичної частини іспиту здобувачу освіти виставляється сумарна оцінка від 0 до 80 балів, конвертація балів у традиційну оцінку не проводиться.

За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку) під час складання екзамену, отримані результати анулюються, студенту за відповідь виставляється оцінка «незадовільно».

У разі незгоди здобувача вищої освіти з оцінкою, отриманою за екзамен, здобувач вищої освіти має право подати апеляцію (у відповідності до «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти»).

Здобувачі вищої освіти які під час вивчення навчальної дисципліни з якої проводиться екзамен, дисципліни (за винятком КТІ та компонентів ЄДКІ) мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання екзамену і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до уніфікованої таблиці відповідності балів за поточну успішність балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирибальній оцінці, при цьому присутність здобувача освіти на екзамені є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія 44 здобувачів вищої освіти складає екзамен за загальними правилами.

Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- за джерелом інформації та формування умінь і навичок: вербальні, наочні та практичні.
- в залежності від основних дидактичних завдань: отримання нових знань, формування вмінь та навичок, перевірки й оцінки знань, а також
- усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- бліц-опитування;
- дискусії з проблемних ситуацій;
- реферативні виступи;
- тестування в письмовій формі;
- виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей або захисту реферативних робіт.

Форми та методи оцінювання

Контрольні заходи оцінювання навчальної діяльності визначають відповідність рівня набутих здобувачами знань і умінь, сформованих компетентностей вимогам освітньої програми і здійснюються з метою визначення

рівня сформованості дисциплінарних компетентностей та відповідних результатів навчання, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Контрольні заходи базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; використання стандартизованої та уніфікованої системи діагностики, спрямованої на застосування знань; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю, дотримання правил академічної доброчесності.

Підсумкове оцінювання результатів навчання з дисципліни здійснюється за єдиною 200-бальною шкалою. Оцінка здобувача освіти відповідає відношенню встановленого при оцінюванні рівня сформованості професійних і загальних компетентностей до запланованих результатів навчання.

Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Тематичні плани лекційних та практичних занять з дисципліни.
3. Завдання для самостійної роботи студентів.
4. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів.
5. Тестові завдання з дисципліни II рівня.
6. Ситуаційні задачі з дисципліни II рівня.
7. Навчальний атлас експериментальних методів дослідження психічної діяльності людини.
8. Навчальні фільми.

Рекомендована література

Базова:

1. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
2. Майерс Д. Соціальна психологія / Пер. з англ. – Київ: Видавнича група "Шанс", 2014. – 672 с.
3. Аронсон Е. Соціальна тварина / Пер. з англ. – Київ: Видавництво "Кліо", 2018. – 560 с.
4. Бех І. Д., Чаплак Я. В. Соціальна психологія: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 320 с.

Допоміжна:

1. Чепань М.-Л.А. Психологія груп: Навчальний посібник. – Київ: Академвидав, 2007. – 256 с.
2. Карамушка Л. М. Психологія управління: Навчальний посібник. – Київ: Либідь, 2004. – 424 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 512 с.
4. Титаренко Т. М. Психологія повсякденного життя. – Київ: Либідь, 2012. – 280 с.
5. Васютинський В. О. Психологія масової поведінки. – Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 200 с.
6. Baron, R. A., & Byrne, D. Social Psychology (13th ed.). – Boston: Pearson, 2012. – 544 p.

7. Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. Social Psychology (8th ed.). – Harlow: Pearson, 2018. – 800 p.
8. Cialdini, R. B. Influence: The Psychology of Persuasion. – New York: HarperCollins, 2006. – 336 p.
9. Fiske, S. T., & Taylor, S. E. Social Cognition: From Brains to Culture (3rd ed.). – London: SAGE, 2016. – 592 p.
10. Zimbardo, P. G. The Lucifer Effect: Understanding How Good People Turn Evil. – New York: Random House, 2007. – 576 p.

Інформаційні ресурси

American Psychological Association (APA). Social Psychology Section
www.apa.org/about/division/div8.

Journal of Personality and Social Psychology (APA)

psycnet.apa.org/journals/psp/.

Stanford Encyclopedia of Philosophy: Social Psychology
plato.stanford.edu/entries/social-psychology/.

ResearchGate: Social Psychology Articles

www.researchgate.net.

ScienceDirect: Social Psychology Journals

www.sciencedirect.com.

Medscape from WebMD

<http://www.medscape.com>

National Guideline Clearinghouse

<https://www.guideline.gov/>

The Cochrane Collaboration The Cochrane Library

<http://www.cochrane.org/>

National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE)

<https://www.nice.org.uk/>

The National Health and Medical Research Council (NHMRC)

<https://www.nhmrc.gov.au>

Royal College of Physicians

<https://www.rcplondon.ac.uk/>

AMA (American Medical Association)

<https://www.ama-assn.org/>

Розробник (розробники):

д.мед.н, професор закладу вищої освіти Андрій Скрипніков,

д.мед.н., професор закладу вищої освіти Рустам Ісаков,

д.мед.н., професор закладу вищої освіти Лариса Герасименко